

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/387668483>

VERİ EMPERYALİZMİNE KARŞI BİR KAMU POLİTİKASI HAMLESİ: "DİJİTAL TÜRKİYE VİZYONU"

Conference Paper · December 2024

CITATIONS

0

READS

43

1 author:

Sinem Şahnagil

Balıkesir University

46 PUBLICATIONS 92 CITATIONS

SEE PROFILE

VERİ EMPERYALİZMİNE KARŞI BİR KAMU POLİTİKASI HAMLESİ: “DİJİTAL TÜRKİYE VİZYONU”

Doç. Dr. Sinem ŞAHNAGİL

Balıkesir Üniversitesi, sinem.sahnagil@balikesir.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-0920-6948

ÖZET

Fiziksel dünya ile siber alanın iç içe geçtiği ve çok boyutlu etkileşimin hâkim olduğu günümüzde veriye, dolayısıyla bilgiye sahip olan güce sahip olmakta, bu durum yeni tartışma alanlarını da beraberinde getirmektedir. Dijital platformların toplumsal ilişkilerin doğal alanı haline geldiği ve ilişkilerin sınırsız verileştirmeye konu edildiği bir sistem üzerine inşa edilen “veri emperyalizmi” söz konusu tartışma alanlarının başında gelmektedir. Sosyal ağlarda süregelen toplumsal iletişimin kapitalist rasyonalite tarafından gözetlenmesi, sayısallaştırılması, gerekli hallerde birikim yaratılması ve pazarlanarak kâr amacıyla kullanılması olarak tanımlanan veri emperyalizmi, özellikle büyük çaplı teknoloji şirketlerinin verilerden elde ettikleri aşırı zenginliği yeni sömürge eylemlerine tekel oluşturacak şekilde kullanmalarını hedef alan bir kavram olarak öne çıkmaktadır. Söz konusu hâkim durumun kişisel verilerin rıza dışında kullanılması, kitle manipülasyonu, teknoloji bağımlılığı gibi demokratik, ekonomik ve ulusal güvenliğe yönelik sorunları ortaya çıkarmıştır. Bu durum veri emperyalizmine karşı ülkeleri çeşitli önlemler almaya yönlendirmiştir. Bu kapsamda Türkiye de yeni nesil dijital teknolojiler ile hızlanan tek tipleştirilmeye ve veri emperyalizmine karşı Dijital Türkiye Vizyonunu ortaya koymuştur. Kapsayıcı sektörel gelişimi ve çevik yönetişimi önceleyen vizyon, veri emperyalizmine karşı Türkiye'nin veriden değer üretecek mekanizmaları hayata geçirerek, küresel ölçekte rekabetçi bir ülke olabilmesini hedefleyen güncel bir kamu politikası çerçevesi olarak oluşturulmuştur. Bu kapsamda çalışmanın amacı, veri emperyalizmine karşı bir önlem politikası olarak oluşturulan Dijital Türkiye Vizyonunu değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Veri, Veri Emperyalizmi, Dijital Türkiye Vizyonu

A PUBLIC POLICY MOVE AGAINST DATA IMPERIALISM: “DIGITAL TURKEY VISION”

Abstract

In today's world, where the physical world and cyberspace are intertwined and multidimensional interaction is dominant, whoever has data, and therefore information, has power, and this situation brings new areas of discussion. “Data imperialism”, which is built on a system where digital platforms have become the natural space of social relations and relations are subject to unlimited dataization, is one of the main areas of discussion. Data imperialism,

which is defined as the surveillance and digitization of ongoing social communication on social networks by capitalist rationality, creating accumulation where necessary, and using it for profit by marketing, stands out as a concept that especially targets the use of the excessive wealth obtained from data by large-scale technology companies to create a monopoly for new colonial actions. This dominant situation has created democratic, economic and national security problems such as non-consensual use of personal data, mass manipulation and technology dependency. This situation has led countries to take various measures against data imperialism. In this context, Turkey has put forward the Digital Turkey vision against data imperialism and uniformization accelerated by new generation digital technologies. The Digital Turkey vision, which prioritizes inclusive sectoral development and agile governance, has been created as a current public policy framework that aims to enable Turkey to become a globally competitive country by implementing mechanisms to generate value from data against data imperialism. In this context, the aim of this study is to evaluate the Digital Turkey vision, which was created as a precautionary policy against data imperialism.

Keywords: Digitalization, Data, Data Imperialism, Digital Turkey Vision

GİRİŞ

Dijitalleşen dünya ile birlikte veri sahipliği konusu, ülkeler ve özellikle uluslararası şirketler arasındaki rekabetin ana aktörü olma özelliği kazanmıştır. Günümüz dünyasında veri temelli dönüşüm ve yenilik hareketleri başlıca kalkınma hamlesi haline gelmiş, değişen teknolojilere uyum sağlayarak sürdürülebilir bir gelişim süreci oluşturabilmek, ülkelerin yapısal anlamda en önemli sınavlarından birisi olarak öne çıkmıştır. Bu süreçte yeni nesil bir tehdit olarak nitelendirilen veri emperyalizmi ise söz konusu sınavı daha zorlu bir hale getirmiştir. Sömürü sisteminin devamlılığı için sürekli yeni yollar aramak durumunda olan kapitalizm için günümüzün verdiği cevap sosyal niceleme sektörü olmuş, sosyal hayatı sayısallaştıran, günlük sosyal eylemleri yakalayıp bunları ölçülebilir verilere dönüştüren ve bunu pazarlayarak kar elde edilmesini sağlayan bu sektör veri emperyalizminin temelini oluşturmuştur. Ekonomik değerinin yanı sıra kişileri etkileme gücüne de sahip olan verilere egemen olmak isteyen şirketler, dünyanın dört bir yanında olabildiğince veri elde etme ve depolama yarışına girmişlerdir. Bu durum başta bireysel haklar olmak üzere kişisel verilerin gizliliği ve mahremiyeti, kitle manipülasyonu, verilerin rıza dışı kullanımı, sömürge tekelinin oluşması gibi kritik tartışmalara zemin hazırlamış, ülkeleri söz konusu tehditlere karşı politikalar geliştirerek önlemler almaya itmiştir. Zira sanal ile gerçeğin iç içe geçtiği, verinin sahipliği ve paylaşımının büyük önem taşıdığı bir ortamda her ülke kendi menfaatini azami kılabilme ve sürekliliğini sağlayabilmek üzere atılımlar yapmaktadır.

Türkiye için söz konusu atılımların başında “Dijital Türkiye Vizyonu” gelmektedir. Gerek merkezi gerekse yerel düzeyde tüm aktörlerin dijital dönüşüm ile gelen fırsatları değerlendirebilmeleri ve sosyoekonomik gelişime uyum sağlayabilmeleri amacıyla 2000’li yıllarla birlikte dijitalleşme sürecine yönelik politikalar geliştirmeye başlayan Türkiye, elektronik devlet başta olmak üzere akıllı kent, siber güvenlik gibi kavramlar etrafında uygulamaya yönelik idari ve teknik mekanizmalar hayata geçirmiştir. Bu noktada Dijital Türkiye Vizyonu, veri emperyalizmine karşı koymak amacı temelinde dijitalleşme stratejisi belirleyen bir kamu politikası hamlesi olarak sürecin son halkasını oluşturmaktadır. Tüm dünyada hız kesmeden devam eden dijital değişim ve dönüşümü kontrollü şekilde ve

maksimum fayda ile Türkiye’de işler kılmayı amaçlayan politika, uygulamaya yönelik kapsadığı düzenleme ve mekanizmalarla veri emperyalizmine karşı korumacı bir tutum sergilemektedir. Bu kapsamda çalışmanın birinci bölümünde genel hatlarıyla veri emperyalizmi kavramına yer verilmiş, veri emperyalizminin doğasından kaynaklanan ve dünya genelinde özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri tehdit altında bırakan baskı unsurlarından bahsedilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise giderek dünyayı saran veri emperyalizmine karşı Türkiye özelinde önemli bir kamu politikası hamlesi olarak Dijital Türkiye Vizyonu ve vizyon çerçevesinde hayata geçirilen önlem mekanizmaları değerlendirilmiştir.

1. Sömürünün Yeni Versiyonu Olarak Veri Emperyalizmi

Veri emperyalizmi, sosyal ağlarda süregiden toplumsal iletişimin kapitalist rasyonalite tarafından gözetlenmesi, sayısallaştırılması ve gerekli hallerde birikim yaratma amacıyla kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Couldry ve Mejias, 2019). Dolayısıyla veri emperyalizmi verilerin metalaştırılmasını, veriye erişimi olan ve veriyi anlamlı hale getirme yeteneğine sahip aktörlere yönelik bir eğilimin olduğu, asimetrik bir güç dağılımına sebep olan sistemi ifade etmektedir (West, 2019: 20). Hükümetlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve şirketlerin, internet kullanıcıları ve vatandaşlar tarafından üretilen verilerin mülkiyetini talep etme ve özelleştirme süreci olarak veri emperyalizmi, "mülksüzleştirme yoluyla kapitalist birikim" olarak da tanımlanmaktadır (Thatcher, O’Sullivan ve Mahmoudi, 2016: 990). Tarihsel sömürgeciliğin yağmacı eylemlerini ve kabullerini bilgi işlem teknolojilerinin soyut nicelleştirme yöntemleriyle bir araya getiren veri emperyalizmi, veri ilişkileri aracılığıyla dünya genelinde süregiden toplumsal yaşamın sermaye olarak kullanıldığı bir sistem olarak ortaya çıkmıştır. Bu sistemde, açık kaynak özelliği kazanan toplumsal ve bireysel hayatın her bir alanı, küresel bir veri akışına dahil edilerek tarihsel emperyalizmin toprağa, fiziksel kaynağa ve bedenlere el koyması kadar geniş ve güçlü bir kapsamda kullanılmaktadır (Couldry ve Mejias, 2019). Dijitalleşmenin sağlamış olduğu hızlı ölçeklenme, ülkelerdeki regülasyon boşlukları ve almış oldukları finansal destekler nedeniyle kısa sürede küresel ve ulusal ölçekte pazarda hâkim bir konum elde eden uluslararası şirketler (UNCTAD; 2021), kurmuş oldukları çeşitli dijital hizmet platformları ile bilgi ve piyasa gücünü tek elde toplamaya başlamış, yeni bir emperyal düzenin öncelikli aktörleri olarak mimarlığını üstlenmişlerdir. Sömürünün yeni versiyonu olarak kabul edilen bu düzen, günümüzde veri toplama, işleme ve kullanma süreçlerinin güç ve kontrol açısından büyük teknoloji şirketlerinin etkisi altında olduğu bir sistemi anlatmaktadır. Diğer bir deyişle veri emperyalizmi, daha çok dijital dünyada özellikle büyük teknoloji şirketlerinin veri toplama ve kullanma üzerinde kurmuş oldukları hegemonyayı ifade etmektedir. Küresel güçlerin veri üzerinde ve veri aracılığıyla üstünlük kurarak, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bağımsızlıklarını ve ekonomik yapılarındaki dengeyi etkilemesi olarak veri emperyalizmi, aynı zamanda söz konusu ülke vatandaşlarından toplanan verilerin kâr amacıyla kullanılmasını da içermektedir.

Veri emperyalizminde bireylerin internet ortamında gerçekleştirdikleri her türlü eylem birer veri olarak sermayenin konusu haline getirilmekte, insan veriye dönüştürülebildiği oradan sistem içinde var olabilmekte, veriye dönüştürülemeyen her şey değersizleştirilmektedir (Kalır, 2023: 1475). Toplumsal ilişkiler veri temelli kurulmaları amacıyla ekonomik çıkarla denkleştirilmekte, Facebook, Google, Amazon gibi şirketler verilerden elde ettikleri aşırı zenginliği yeni emperyal eylemleri için tekel olarak kullanmaktadırlar. Veri emperyalizminin başat aktörleri, diğer bir ismiyle veri sömürgecileri sürekli bir şekilde çevirim içi olmayı ve sisteme bağlı kalmayı geleceğin bir parçası haline getirerek verileşmeyi meşru kılmakta, aşırı

kişiselleşen tüketim araçlarını mutlak gerçeklik kabul ederek bireyleri veri sisteminin birer kaynağı haline getirmektedir. Bu nedenle veri emperyalizmi sermayenin zaman ve mekân sınırı tanımaksızın her alana sızdığı, dijital platformların toplumsal ilişkilerin doğal alanı haline geldiği bir metalaştırma rüyasına karşılık gelmektedir (Couldry, 2020: 14).

Geleneksel emperyalizmin siyasi ve devleti temel alan kaynaklarından farklı olarak teknoloji şirketleri tarafından yönetilen veri emperyalizmi, çeşitli sömürü yöntemleri kullanmaktadır. Örneğin Facebook gibi yapılar bireylerin rızası dışında kişisel veri oluşturup bunları bilgi üretmek, denetlemek ve bölgeleri haritalandırmak isteyen yapılara aktarmak için kullanırken, Silikon Vadisi gibi teknoloji girişimleri Sheba Vadi, Yabacon Vadi ya da Silikon Savannah gibi örneklerle başka kıtalara yayılarak buralarda veri ve yapay zekâ temelli mühendisleri ve şirketleri teknoloji aracılığıyla önemli ölçüde güçlendiren politikalar üretmeye teşvik etmektedir. Yine FinTech gibi sanal para dağıtma ağları özellikle bankacılık sisteminin fazlaca gelişmediği bölgelerde borçlandırmaları artırarak eşitsiz ekonomiyi derinleştirmekte, böylece sermayenin Batılı yatırımcılara aktarıldığı bir sistemi inşa etmektedirler (Birhane, 2020). Dolayısıyla yeni düzende Facebook, Instagram, TikTok ve WhatsApp gibi platformlar kendilerine kayıtlı kullanıcıların paylaşımlarından beğenilerine, yorumlarından konum verilerine kadar her türlü bilgiyi kaydetmekte ve bu verileri reklam hedeflemesi, kullanıcı davranış analizi ve gelir elde etme amacıyla kullanmaktadır. Bu durum veri emperyalizminin bireylerin onayı olmadan büyük miktarda verinin ticari amaçlı kullanımına ve veri mahremiyetinin ihlaline yol açan önemli etkilerinin başında gelmektedir. Elde edilen büyük miktardaki verinin sadece şirketlerin kontrolünde olmasından da öte, çeşitli politikaların hayata geçirilmesi için devletlerle paylaşılabilme ihtimali durumu daha da dikkat çekici hale getirmektedir. Yine akıllı telefonlar başta olmak üzere akıllı saatler, ev cihazları ve otomobiller, kullanıcıların günlük yaşamını sürekli bir biçimde izlemekte, bu verileri sistem üreticilerine göndererek adeta gözlem hegemonyasına kapı aralamaktadır.

Veri mahremiyeti ve güvenliği noktasında büyük riskleri beraberinde getiren veri emperyalizmi, kitle manipülasyonu, yalan haberlerin yayılması ve demokratik süreçlerin güvenilirliği noktasında da önemli sorunlar yaratmaktadır. Son yıllarda özellikle siyasi süreçleri manipüle etmek ve vatandaşların oy kullanma davranışını yönlendirmek amacıyla büyük veri analizlerinin kullanıldığı ortaya çıkması, veri emperyalizmini hızla önlem alınması gereken bir olgu olarak ortaya çıkarmaktadır. Sadece büyük teknoloji şirketlerinin değil, bu şirketler aracılığıyla bireylerin dijital izlerini toplayan devletlerin de sisteme dahil olması, hedeflenmiş stratejilerle ülkelerin kaderini belirleyen seçim sonuçlarının dahi etkilenebildiği bir politika sürecini başlatmıştır. Cambridge Analytica'nın, Facebook kullanıcılarının kişisel verilerini (beğeniler, paylaşımlar, arkadaş listeleri vb.) izinsiz bir şekilde toplaması ve bu verileri, ABD Başkanlık seçimleri gibi önemli seçimlerde belirli seçmen gruplarına yönelik manipülatif reklamlar oluşturmak için kullanması (Yıldırım, 2022; Özdemir, 2022), Brexit referandumunda, özellikle Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasını savunan tarafı temsil eden Leave kampanyası'nda Facebook gibi sosyal medya platformları üzerinden kişisel verilere dayalı hedefli reklamlar kullanılması (Filiz ve Sancar Demren, 2023), 2016 yılında Rusya'nın, seçimler sırasında dezenformasyon haberlerinin etkinliğini artırmak ve haberleri daha geniş kitleye duyurabilmek için Sputnik ile ortak çalışarak sosyal medya üzerinden botlar ve sahte haberlerle ABD seçim sonuçlarını etkilemeye çalışması (Baştan ve Çoban Oran, 2024) söz konusu duruma verilebilecek örneklerden sadece birkaçını oluşturmaktadır. Bu durum demokratik süreçlerin zayıflamasına ve halkın özgür iradesinin manipüle edilmesine yol

açabileceği göz önüne alındığında, dijital çağda, büyük veri ve algoritmaların, özellikle seçimlerde ve siyasi süreçlerde belirli çıkar gruplarının lehine kullanılmasını önleyecek koruyucu mekanizmaların önemini gözler önüne sermektedir.

2. Bir Önlem Politikası Olarak Dijital Türkiye Vizyonu

Dijitalleşmenin giderek yaygınlaştığı günümüzde Türkiye de hızlı bir şekilde sürece entegre olma politikaları izlemeye başlamıştır. Bu politikaların başında Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (CBDDO) koordinatörlüğünde ortaya koyulan “Dijital Türkiye Vizyonu” gelmektedir. Bir strateji olarak ortaya çıkan vizyon, ülke genelinde yeni teknolojinin etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamayı ve yeni nesil teknolojilere uyumun kolaylaştırılmasını amaçlamakta, çeşitli alanlarda dijital dönüşüm hedefleri belirleyerek bu hedefleri hayata geçirecek adımlara yönelik bir kapsam sunmaktadır.

2.1. Temel Boyutlarıyla Dijital Türkiye Vizyonu

Dijital Türkiye Vizyonu, dijital teknolojiyi, ürün ve hizmetleri bütün ekonomik ve kamusal faaliyetlerin kullanılmasında yaygınlaştırarak üretkenlik artışı sağlamayı ve veriden ürettiği değerle küresel düzeyde Türkiye’yi rekabet edebilir bir ülke pozisyonuna getirmeyi amaçlayan politikayı ifade etmektedir (CBDDO ve STB, 2021). Veri emperyalizmine karşı veriden değer üreten mekanizmaları oluşturan, böylece Türkiye’nin veri emperyalizminden etkilenmemesi için çeşitli adımlar içeren vizyon, milli egemenliğin dijital dünyada da muhafaza edilmesinin garantörü olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda vizyonun önceliği nitelikli teknik uzmanlar ve araştırmacılar yetiştirerek dijital teknolojilerin milli kaynaklarla geliştirilmesini güvence altına almaktır (Koç, 2023: 11).

2019 yılında resmi olarak yayımlanan vizyon çerçevesinde ortaya koyulan yaklaşım, dijital yeteneklerle donatılmış bir Türkiye tasarısına hizmet etmektedir. Buna göre Türkiye’nin ilk etapta hızlı, kesintisiz ve ekonomik internet hizmetini ülke çapında tüm vatandaşın erişimine açabilen bir ülke olması hedeflenmektedir. Birey ve kurumların ihtiyaca uygun şekilde dijital cihazlara, uygulamalara ve temel düzeyde dijital becerilere sahip olabildiği bir atmosferin oluşturulmasını isteyen vizyon, merkezi ve yerel yönetimler başta olmak üzere özel sektörden sivil topluma, üniversitelerden meslek odalarına kadar tüm kuruluşların iş ve işlemlerinde kesintisiz ve güvenli veri paylaşımı yapabilecekleri ortamı oluşturmayı temel görevlerinden birisi olarak ifade etmektedir (Özdemir ve Pirinççi, 2023). Söz konusu ortamın oluşturulabilmesi için gerekli tüm yasal, idari ve teknik altyapının ilgili aktörler tarafından yaygınlaştırılması gerekliliğine dikkat çeken vizyon, verinin, toplumsal ve ekonomik bilgiye dönüşmesini ve değer üretmesini sağlayan tedbirlerin alındığı, tüm aktörlerin iş birliği ve iletişim içinde hareket ettiği, işlemlerde dijital dönüşümü hayata geçirebilen bir yapısal dönüşümün zorunlu olduğu gibi hususların altını çizmektedir. Yine vizyonda kamusal hizmetlerin yeniden tasarlandığı ve öncelikli olarak dijital ortamda sunulduğu bir Türkiye öngörülmekte (TBD, 2022), bu Türkiye’nin kurumlar arası iş birlikleri ve girişim ağları sayesinde yenilikçi teknoloji, ürün ve hizmetler geliştirip küresel ölçekte rekabet edebilen bir bilgi iletişim teknolojileri sektörüne sahip olacağı ifade edilmektedir.

Dijital okuryazarlık açısından eğitim sisteminin dijital yetenek kazandıracak şekilde yapılandırılacağı süreçte, dijital kaynakların çeşitlendirilmesi, eğitsel ve kültürel dijital içeriklerin güncel olarak yaşatıldığı bir sistem dizayn edilmektedir. Dijitalleşmenin yaşamın her alanına entegre edildiği bir sistemi işler kılmayı amaçlayan vizyon, aynı zamanda dijital

teknolojilerin kişisel ve kurumsal hak ve özgürlükleri koruma altına alacak ve düzenleyecek içerikte düzenlenmesi hususunun altını çizmektedir. Bu kapsamda hukuksal yapı, kurum ve kişilerin mahremiyet ve siber güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacak, siber şiddeti önleyerek koruma sağlayacak biçimde şekillendirilmektedir.

Özetle Dijital Türkiye Vizyonu ile fiber optik ağların yaygınlaştırıldığı dijital altyapı, dijital iş modellerinin teşvik edildiği teknoloji odaklı sektörlerin geliştirildiği dijital bir ekonomi, veri yönetimi ve güvenliğin optimum seviyede gerçekleştirildiği dijital bir ortam yaratılarak toplumun her kesiminde dijital dönüşümün sağlanması için bütüncül bir yaklaşım sunulmaktadır. Zira vizyon ile Türkiye'nin, dijital teknolojilere yönelik olumlu ve olumsuz etkileri sosyal, ekonomik ve çevresel düzeyde analiz edebilen ve değişimi ülke menfaatleri doğrultusunda sürdürülebilir şekilde yönetebilen bir ülke olması hedeflenmektedir. Dolayısıyla Özdemir ve Pirinççi'ye (2023) göre "insan, teknoloji, altyapı, tedarikçiler, kullanıcılar ve yönetim" odaklı altı bileşenden oluşan Dijital Türkiye başta sanayi olmak üzere Türkiye'nin dijital dönüşümü için kısa, orta ve uzun vadeli hedefler sunmaktadır.

2.2. Dijital Türkiye Vizyonu Çerçevesinde Veri Emperyalizmine Bakış

Geniş perspektifte dijitalleşme sürecini düzenleyen bir strateji olarak Dijital Türkiye vizyonu, veri emperyalizminin giderek yaygınlaştığı ve ülkeler açısından tehdit oluşturmaya başladığı günümüzde etkili bir savunma mekanizması olma özelliği de taşımaktadır. Vizyon çerçevesinde ele alınan konu başlıkları, veri emperyalizmine karşı detaylı bir hazırlık aşaması tasarlandığını göstermektedir. Söz konusu çalışmalar, dönemin sadece teknik anlamda getireceği ihtiyaçlar ekseninde değil, sosyal, kültürel gibi alanlarda başta olmak üzere Türkiye'ye özgü durumlar da göz önünde bulundurularak yapılmakta, 21. yüzyılın en kıymetli değeri olan veri odaklı bir yaklaşımla şekillenmektedir. Bu kapsamda Dijital Türkiye Endeksi (DTE) önemli bir ölçüm modeli olarak öne çıkmaktadır. Arka planında bireysel ve kurumsal varlıkların sosyoekonomik ihtiyaçlarının karşılanmasını temel alan bir kavramsal çerçeve bulunduran endeks, Dijital Türkiye vizyonunun gerçekleşmesini bireyden topluma, kurumdan ekonomiye geniş bir alanda ihtiyaçların giderilmesi için hayata geçirilen kamu politikalarına ve bu doğrultuda yürütülen faaliyetlere bağlamaktadır (TBD, 2022).

Dijital Türkiye Vizyonu ışığında düzenlenen ve veri emperyalizmine karşı önlem mekanizması olması beklenen birçok düzenleme hayata geçirilmektedir. Türkiye'nin dijital dönüşüm sürecinde veri emperyalizminin olumsuz etkilerinden korunmasını sağlamayı amaçlayan söz konusu önlem ve stratejilerin çeşitli başlıklar altında toplandığı görülmektedir. Bu başlıkların başında "veri güvenliği ve koruma" gelmektedir. Bu alanda tasarlanan politikalarla veri güvenliği standartlarının artırılması amaçlanmakta, kuruluşların veri yönetimi ve güvenliği konusunda uyması gereken kurallar oluşturulmakta, kullanıcıların verileri üzerindeki hakları güçlendirecek ve kişisel verileri koruyacak güçlü yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Bunun yanı sıra ulusal bir siber güvenlik stratejinin geliştirilmesi yine gerek kamu gerekse özel sektörde veri güvenliğinin artırılmasına yönelik izlenen politikalar arasında yer almaktadır.

Kişisel verilerin izinsiz bir şekilde işlenmesini engellemek amacıyla hukuki bir çerçeve sunan ve 2016 yılında yürürlüğe giren Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) önemli uygulama örneklerinden birini oluşturmaktadır. Bireylerin kişisel verilerinin korunmasına yönelik düzenlemeler içeren, kişisel verilerin üçüncü taraflara aktarılmasının sınırlandırılması ve kişisel veri işleme süreçlerinde şeffaflık gibi kriterler getiren kanun, Türkiye'nin veri

güvenliğini sağlama noktasında önemli bir önlem mekanizması olarak kabul edilmektedir. Avrupa Birliği'nin Genel Veri Koruma Tüzüğü'ne (GDPR) paralel olarak hazırlanan kanun, kullanıcıların verileri üzerindeki haklarını tanımakta, veri işleyenler için ise yükümlülükler getirmektedir (Memiş, 2023; Gündoğan, 2022). Yine Türkiye Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı yine bu kapsamda tasarlanan bir politika belgesi olarak dijital altyapıların güvenliğini sağlama ve kritik verilerin korunmasını amaçlamaktadır. Aynı zamanda siber tehditlere karşı veri güvenliği alanında yerli yazılım ve teknolojilerin geliştirilerek dışa bağımlılığın azaltılmasını amaçlayan strateji, 2020-2023 yılları arasında uygulamaya konulmuş, siber saldırılara karşı ulusal kapasitenin artırılması üzerinde özellikle durmuştur (Beyribey ve Talay, 2023). Yine dijital platformların ve hizmet sağlayıcıların veri kullanımı ve koruması konusunda belirli standartlara uymalarını sağlamak için yapılan düzenlemeler bu kapsamda sayılabilmektedir. Türkiye'deki sosyal medya platformlarına veri sorumluluğu getiren ve 2020 yılında yürürlüğe giren sosyal medya düzenlemesi, uluslararası sosyal medya şirketlerini birtakım sorumluluklar getirmiştir. Buna göre Türkiye'de faaliyet gösteren sosyal medya şirketleri Türkiye'de temsilcilik açmak ve Türkiye'deki kullanıcıların verilerini yerel veri merkezlerinde saklamak yükümlülüğü taşımaktadırlar. Türkiye'deki kullanıcıların verilerinin yurtdışına çıkarılmadan korunmasını amaçlayan düzenleme, veri emperyalizmine karşı veri egemenliğini korumak için atılan bir adım olarak kabul edilmektedir.

Vizyon çerçevesinde önlem politikalarına yönelik başlıklardan diğeri “*veri şeffaflığı*” olarak öne çıkmaktadır. Veri işleme süreçlerinin açıkça belirlenerek kullanıcıların bilgilendirilmesini temel alan yaklaşım, kamu ve özel sektörün kullandıkları veriler noktasında şeffaflığı sağlamalarını amaçlamaktadır. Bu kapsamda Türkiye veri egemenliğini artırmak ve vatandaşlara daha güvenli ve şeffaf şekilde dijital hizmetler sunmak amacıyla öncelikle e-devlet sistemini geliştirmiştir. Dijital Türkiye Vizyonu çatısı altında temel amaçlardan birisi olan ve veri üzerindeki kontrolü kolaylaştıran e-devlet uygulamaları, devlet hizmetlerinin dijital ortama taşınarak güvenli bir şekilde vatandaşlara sunulmasını sağlamakta, aynı zamanda verilerin yerli sunucularda saklanmasını teşvik etmektedir. Söz konusu uygulamalarla büyük veri işleme kapasitesini artıran Türkiye, devlet hizmetlerinde dijital dönüşümü kontrollü şekilde hızlandırmaktadır (Ünal Bayram, 2023). Yine kamu verisinden katma değer üretmek amacıyla Ulusal Açık Veri Portalı oluşturulmuş, böylece kamu kurumlarının iş süreçlerinde ürettikleri verilerin ulusal ve ticari sırların mahremiyeti dikkate alınarak üçüncü taraflarla paylaşılabilmesinin önü açılmıştır. Zira CBDDO tarafından başlatılan AçıkVeri projesi ile ilgili veri paylaşım süreci güvenilir bir zemine oturtulmuş, veri sahibi olarak yönetimlerin şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini benimsemesi ve katma değerli yeni hizmetlerin üretimine teşvik edilmesi sağlanmıştır. Bunun yanı sıra ofis tarafından veri yönetişimini üst seviyeye çıkarmak amacıyla kurulan Kamu Veri Alanı ile kurumların veri yönetişimi hakkında farkındalığı artırılmış, birlikte çalışabilirlik çerçevesi oluşturulmuştur (Memiş, 2021: 505-506; Koç, 2023: 455).

Önlem ve stratejilerin yoğunlaştığı diğeri bir başlık “*dijital okuryazarlık*”tır. Çeşitli eğitim programları ve farkındalık kampanyaları ile bireylerin dijital becerilerinin geliştirildiği yaklaşımda, bireylerin kendi verilerini yönetebilecek hale gelebilmeleri amaçlanmaktadır. Zira veri emperyalizmine karşı bireylerin kişisel verilerini koruma bilincini geliştirmek önemli silahlardan birisini oluşturmaktadır. Bu kapsamda Millî Eğitim Bakanlığı EBA, DENEYAP Türkiye Atölyeleri, TEKNOFEST, Üni-Veri Projesi, 1 Milyon Yazılımcı Projesi, Yapay Zekâ Eğitim ve Farkındalık Projesi gibi birçok projeyi desteklemiş ve hayata geçirmiştir (İstikbal ve

Koca, 2023). Söz konusu uygulamaların yanı sıra Türkiye'de veri güvenliği ve dijital haklar konularında farkındalık artırıcı kampanyalar düzenlenmeye başlanmış ve bireylerin dijital dünyadaki hakları konusunda bilinçlendirilmesi öncelikli amaçlar arasında sayılmıştır.

Ulusal veri havuzlarının oluşturularak veri merkezlerinin ve bulut hizmetlerinin yerel düzeyde geliştirilmesini temel alan “*yerel veri altyapıları*” önlem mekanizmalarının yoğunlaştığı bir başka başlık olarak ortaya çıkmaktadır. Verilerin yurtdışında depolanmasından ziyade yurtiçinde kalması, diğer bir deyişle verilerin yurtiçinde saklanması ve işlenmesine yönelik yerli veri merkezlerinin teşviki yönünde çözümler arayan yaklaşım, veri emperyalizminin önlenmesi için yerli çözümler sunmanın peşindedir. Uslu vd.’ne (2023) göre veri yerlileştirme olarak da isimlendirilen söz konusu politika kapsamında Milli Veri Merkezi Kurulması kararlaştırılmış, kamu veri merkezlerinin sayısının artırılması ve ulusal bulut altyapılarının geliştirilmesi çalışmalarına hız verilmiştir. Bu kapsamda “Kamu Veri Alanı Projesi” ile kamu kurumlarının dijitalleşme süreçlerinin hızlandırılması ve veri temelli, bilimsel ve daha işlevsel kılınması için çalışmalar sürdürülmektedir.

Veri koruma ve güvenliği hususunda uluslararası standartlara uyum sağlanması bir başka önemli noktayı oluşturmaktadır. Bu kapsamda hayata geçirilen “*uluslararası iş birlikleri*” diğer ülkelerle ortak projeler geliştirerek veri emperyalizmine karşı ortak politika izlenebilmesi imkanını sağlamaktadır. Zira diğer ülkelerle veri koruma alanında iş birliği yapılarak, uluslararası standartların benimsenmesi veri paylaşımının güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda dünyada süregelen dijitalleşmeye yönelik düzenlemelere gerek Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Avrupa Komisyonu, Dünya Bankası, Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) gibi uluslararası kuruluşların birer parçası olarak aktif katkı sunmak gerekse yasal ve idari olarak ortaya konulan metinler üzerinden uyum sağlamak, dijital devlet vizyonuna ulaşmayı kolaylaştırmaktadır. Bunun yanı sıra söz konusu durum yapay zekâ, veri güvenliği, veri etiği gibi özel ve öne çıkan çalışmalarda küresel politika yapım sürecine ortak olabilme fırsatını beraberinde getirmektedir (Uslu ve Aydın, 2023: 13). Ayrıca Türkiye’nin e-Devlet politikalarında ulaştığı tecrübe ve başarıların, İSEDAK ve Türk Devletleri Teşkilatı gibi uluslararası örgütler ve ikili ülkeler düzeyinde de yakın iş birlikleri ile paylaşılması hedeflenerek, dijital dönüşümde uluslararası ilişkiler açısından yeni ve pozitif bir alan oluşturulmaya çalışılmaktadır (Uslu ve Aydın, 2023). Dolayısıyla vizyon kapsamında hazırlanan tüm politika belgelerinde yine AB, OECD ve UNESCO tarafından belirlenen uluslararası etik değerlere uyum sağlanması öncelikli dikkat edilen hususlar arasında yer almaktadır (Aydın, 2023).

Dijital Türkiye Vizyonu kapsamında hayata geçirilen tüm uygulamaların kendilerinden beklenen etkiyi doğurabilmeleri ise “*dijital ekonomi destekleme*” ile yakından ilgilidir. Yerli dijital girişimlerin ve start-up’ların desteklenmesi, inovasyonun teşvik edilmesi gibi faaliyetleri içeren destek, dijital ekonominin büyümesi için strateji oluşturulması üzerine şekillenmektedir. Zira bu politikalar, veri emperyalizmine karşı Türkiye’nin kendi dijital ekonomisini güçlendirme hedefi doğrultusunda atılan önemli adımlardır. Bu kapsamda 2023 Sanayi ve

Teknoloji Stratejisi³⁰⁶, 2021-2025 Ulusal Yapay Zekâ Strateji³⁰⁷ gibi çalışmalar Dijital Türkiye hedefine ulaşma yolunda kritik gelişme alanlarından biri olarak öne çıkmaktadır (Aydın, 2023). Sonuç olarak, Türkiye, veri emperyalizmine karşı hem yasal düzenlemelerle hem de yerli teknolojileri teşvik eden politikalarla direnç göstermekte ve dijital egemenliğini güçlendirme yönünde adımlar atmaktadır. Bu politikalar, özellikle dijitalleşmenin hız kazandığı bir dönemde, ulusal veri güvenliğini sağlamayı ve yurtdışına bağımlılığı azaltmayı hedeflemektedir.

SONUÇ

Küresel güçlerin büyük veri başta olmak üzere dijital teknolojiler üzerinde elde ettiği kontrolü ifade eden veri emperyalizmi, kontrol gücünün belirli ülke veya büyük şirketler elinde toplanmasıyla ortaya çıkan dengesizliğe dikkat çekmektedir. Söz konusu kontrol gücü ile ekonomik, sosyal ve siyasi etkiler meydana getiren küresel aktörler, emperyal bir düzen yaratmakta, özellikle dijital platformlar ve teknoloji devleri üzerinden gerçekleşen süreç az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için tehdit oluşturmaya başlamaktadır. Sosyal ağlarda süregiden toplumsal iletişimin kapitalist rasyonalite tarafından gözetlenerek sayısallaştırılması ve veri akışının küresel düzeyde gerekli hallerde birikim yaratma amacıyla kullanılması şeklinde ortaya çıkan veri emperyalizmi, özellikle batılı şirketlere ait veri merkezlerinin az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin verilerine el koyarak bu ülkeleri adeta bir pazar olarak kullandığı, ülke toprakları veya zenginlikleri yerine ülke vatandaşlarının tüm hayatını ele geçiren ve baskılayan bir sistemi ifade eder hale gelmiştir.

Buna bağlı olarak birçok ülke gibi Türkiye de emperyalist yapının ulusal egemenlikler üzerinde oluşturabileceği baskı gücüne karşı uygulanabilecek yöntemler geliştirme yönünde yoğun bir çaba göstermektedir. Söz konusu süreç Dijital Türkiye Vizyonu olarak tanımlanmış, bu vizyon, dışa bağımlılık ve veri emperyalizmine karşı Türkiye'nin ulusal çıkarlarını ve dijital egemenliğini koruma çabasının bir yansıması olarak değerlendirilmiştir. Türkiye'nin dijital dünyada etkin bir rol oynamasını sağlama amacıyla ortaya koyulan vizyon, başta yerli teknolojilerin geliştirilmesi olmak üzere vatandaşların verilerini emperyal sistem karşısında korumayı amaçlayan bir kamu politikası hamlesi olarak formüle edilmiştir. Türkiye'nin dijital veriler üzerinde daha fazla kontrol sağlaması için yerli ve milli teknolojilerin ön plana çıkartılmasını savunan vizyonun temel aldığı hususlardan ilki dijital egemenliktir. Vizyon, merkezine aldığı bu ilke ile kritik dijital altyapıların ulusal güvenlik açısından korunmasını amaçlamakta, bu amaç doğrultusunda yabancı teknoloji şirketlerine bağımlılığı azaltma ve ulusal güvenliği artırma stratejisini öne çıkarmaktadır. Vizyonun odaklandığı diğer önemli

³⁰⁶ Strateji ile birlikte öncelikle yüksek teknoloji ve inovasyonlarının teşvik edilmesi ve kalıcılık kazanmaları için sektörlerin teknolojik yetkinliklerine yönelik yol haritalarının hazırlanması amaçlanmaktadır. Bu aşamanın ardından ise öncelikli kabul edilen sektörler için stratejik değer taşıyan malzemelerin geliştirilmesi hedefi başta olmak üzere sanayi alanında dijitalleşmenin yaygınlaştırılması, teknoloji standartları dışında test ve sertifikasyon merkezlerinin geliştirilmesi, Ar-Ge yatırımlarına gereksinim duyan kollarda bu ihtiyaçların giderilmesi ve birimler arası öğrenime açık iç yapılarla sahip Ar-Ge ekosisteminin hayata geçirilmesi hedeflenmektedir (Özdemir ve Pirinççi, 2023; Bağış, 2023).

³⁰⁷ CBDDO ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından hazırlanan Türkiye'nin yapay zekâ stratejisi; yapay zekâ uzmanı yetiştirme, yapay zekâ konusunda istihdamı artırma, araştırma, girişimcilik ve yeniliği destekleme, kaliteli veriye ve teknik altyapıya erişim, sosyo-ekonomik uyumu hızlandıracak düzenlemeler yapmak, uluslararası iş birliklerini güçlendirmek ve yapısal ve işgücü dönüşümünü hızlandırmak olarak belirlenmiş; bu öncelikler bağlamında da 24 amaç ve 119 tedbir belirtilmiştir (CBDDO, 2021).

husus vatandaşların kişisel verilerinin korunması üzerine şekillenen veri güvenliği ve gizliliği başlığında karşılığını bulmaktadır. Zira vizyona göre veri merkezlerinin yurt içinde kurularak sınırlar içinde yönetilmesi, Türkiye'nin veri güvenliği politikalarının önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Veri güvenliği ile yakından ilişkili olan yerli teknolojilerin geliştirilmesi vizyon kapsamında üzerinde durulan diğer bir hususu oluşturmaktadır. Yazılım, donanım ve dijital hizmetler konusunda Türkiye'nin kendi teknolojik altyapısını geliştirmesi yönünde çalışmaları teşvik eden yaklaşımla dışa bağımlılığın azaltılarak dijital dünyada daha bağımsız hareket edilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda kamu ve özel sektör iş birliği ilgili politika ve çalışmaların hayata geçmesinde hayati bir rol oynamaktadır. Söz konusu öneme uygun olarak vizyon da dijital dönüşüm süreçlerinin hızlandırılması için kamu ve özel sektör arasında iş birliklerinin artırılmasının altını çizmekte, bu yolla Türkiye'nin dijital ekonomisinde büyüme yaratılmasını hedeflemektedir. Uluslararası iş birlikleri ise sorunun yapısından da kaynaklı olarak son ayağı oluşturmaktadır. Zira Türkiye'nin dijital dönüşüm sürecinde küresel aktörlerle dengeli ve çıkar odaklı iş birlikleri geliştirmesi, dijital dünyadaki konumunu güçlendirmesine yardımcı olacaktır.

Sonuç olarak, içerdiği ilkeler kapsamında çeşitli strateji belgeleri, kanunlar, mekanizmalar ve birimler hayata geçiren vizyon çerçevesinde Türkiye, dijital dünyanın sunduğu fırsatlardan en iyi şekilde yararlanırken, aynı zamanda ulusal güvenlik ve veri güvenliği gibi konularda da önemli adımlar atmaya devam etmektedir. Veri emperyalizmine karşı Dijital Türkiye Vizyonu, Türkiye'nin dijital dünyada bağımsız ve güçlü bir aktör olma hedefini destekleyen bir kamu politikası olma özelliği taşımakla birlikte vizyonun hayata geçirdiği uygulamaların geliştirilmesi gerekliliği devam etmektedir. Bu kapsamda öncelikle veri emperyalizmine karşı bu alanda yapılacak çalışmalar altyapı, veri, uygulama katmanları gibi hususların bir arada düşünüldüğü bütüncül bir felsefe ile ele alınmalı, iyi bir yönetim yapısı ve dijital alanlarda yetişmiş kamu personeli ile desteklenmelidir. Zira katılımcılık ve kapsayıcılık uluslararası kuruluşların ve dijital devlet alanında başarılı ülkelerin gündeminde sıklıkla yer almakta, dijital devlet çalışmalarının merkezi ve yerel yönetimlerin yanı sıra sivil toplumun da içinde olduğu geniş paydaş katkılarıyla oluşturulması veri emperyalizmine karşı hayata geçirilen uygulamaların benimsenmesini kolaylaştırmaktadır. Yine öneriler içinde sayılabilecek bir diğer husus vizyon kapsamında önemli bir yer tutan KVKK'nin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi, veri ihlalleri durumunda daha caydırıcı cezaların getirilmesi ve düzenli denetimlerin yapılması gerekliliğidir. Bu kapsamda oluşturulacak "Dijital Haklar Yasası" hayati bir destek mekanizması oluşturabilecektir. Kişisel verilerin dijital platformlarda toplanmasını, saklanmasını ve kullanılmasını daha ayrıntılı şekilde düzenleyecek bir dijital haklar yasası, bireylerin verilerine dair daha fazla kontrol sahibi olmalarını ve şirketlerin veri toplama süreçlerini daha şeffaf hale getirmelerini sağlayacak bir düzeni destekleyecektir. Bir başka gereklilik ise şeffaflık ve aydınlatma yükümlülüklerinin artırılması konusunda ifade edilebilir. Türkiye'deki dijital platformların, kullanıcılarının verilerini toplarken bu verilerin nasıl kullanılacağını, hangi amaçla toplandığını ve kimlerle paylaşılacağını açıkça belirtmeleri, kullanıcıların verilerinin nasıl işleneceği konusunda daha fazla bilgilendirilmeleri veri emperyalizmi karşısında güçlendirici bir etki yapabilecektir. Bu kapsamda kullanıcı onay süreçlerinin güçlendirilmesini, kullanıcıların verilerinin toplanmasına dair onaylarının açık ve net bir şekilde alınmasını sağlayacak ve süreçlerin denetimini gerçekleştirecek mekanizmaların oluşturulması dikkat edilmesi gereken diğer noktalardır.

KAYNAKÇA

Aydın, A. (2023). Yapay Zekâ Dönüşümü ve Dünyada Yapay Zekâ Stratejileri. S. Uslu, C. Babaoğlu, ve Y. E. Beyribey (Eds.). *Dijitalin Yüzyılı* içinde (ss. 73-95). İstanbul: SETA.

Bağış, B. (2023). *Milli teknoloji hamlesi kapsamında sanayi ve ekonomide gelişmeler: ekonomi ve sanayide dönüşüm*, İstanbul: SETA

Baştan, Y., ve Çoban Oran, F. (2024). Rus dış politikasında siber müdahale yöntemi olarak dezenformasyon operasyonları. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 22(53), 1205-1230.

Beyribey, Y. E. Ve Talay, S. (2023). Dijital Güvenlik ve Türkiye’de Mevcut Durum. S. Uslu, C. Babaoğlu, ve Y. E. Beyribey (Eds.). *Dijitalin Yüzyılı* içinde (ss. 188-209). İstanbul: SETA.

Birhane A (2020). Algorithmic Colonization of Africa. *SCRIPTed*, 17(2), 389-409.

Couldry, N. (2020). The emerging social order of data colonialism: why critical social theory still matters. *Keio Communication Review*, 42(3), 5-16.

Filiz, Ş., ve Sancar Demren, G. A. (2023). Stratejik iletişim bağlamında dijital lobcilik: Vote Leave kampanyasının astroturf taktikler üzerinden niteliksel analizi. *Yeni Medya*, (14), 178-196.

Gündoğan, Y. S. (2022). *Türk kamu yönetiminde açık veri uygulamaları ve yerel yönetimlerin açık veri portallarının incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İstikbal, Ü ve Koca, D. (2023). *Milli teknoloji hamlesinde dijitalleşme ve eğitim*, İstanbul: SETA

Kalır H (2023). Siyah veri, beyaz algoritmalar: veri sömürgecisinin dünya modelini reddetmek ve veriyi sömürgeleştirme mümkün mü?. *Mülkiye Dergisi*, 47(6), 1469 1504.

Koç, A. T. (2023). *Dijital Türkiye vizyonu: çevik yönetim ve kapsayıcı iş birliği* https://edergi.sanayi.gov.tr/File/Journal/2023/2/2_2023.pdf (Erişim Tarihi: 18.09.2024).

Koç, A. T. (2023). *Kamunun dijitalleşmesinde millî teknoloji hamlesi*. TUBA-978-625-8352-16-0_ch31.pdf (Erişim Tarihi: 10.10.2024).

Memiş, L. (2021). Türk Kamu Yönetiminde Dijital Yönetim, H. Yaylı (Ed.), *Türk Kamu Yönetimi*. Ankara: Orion Kitabevi.

Memiş, L. (2023). Dijital Dönüşüm ve Açık Veriden Değer Üretimi. S. Uslu, C. Babaoğlu, ve Y. E. Beyribey (Eds.). *Dijitalin Yüzyılı* içinde (ss. 99-130). İstanbul: SETA.

Özdemir, G. S. ve Pirinççi, F. (2023). *Milli teknoloji hamlesi: ilkeler, araçlar ve amaçlar*, İstanbul: SETA

Özdemir, U. (2022). Facebook-Cambridge Analytica skandalının katılımcı kültür, dijital emek sömürsü ve mahremiyetin ihlali çerçevesinde incelenmesi. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, (10), 22-34.

TBD (2022). *Türkiye Bilişim Derneği Dijital Türkiye Endeksi: Metodoloji Dokümanı – Sürüm 1.0*, Ankara: Türkiye Bilişim Derneği

Thatcher J, O'Sullivan D, and Mahmoudi D. (2016). Mülksüzleştirme yoluyla birikim yoluyla veri sömürgeciliği: Günlük veriler için yeni metaforlar. *Çevre ve Planlama D: Toplum ve Mekân*. 34(6), 990-1006.

UNCTAD (2021). *The digital economy report 2021: cross-border data flows and development: for whom the data flow*. <https://unctad.org/webflyer/digital-economyreport> (Erişim Tarihi: 15.10.2024).

Uslu, S. ve Aydın, A. (2023). *Dijital Türkiye İçin Milli Teknoloji Hamlesi*. İstanbul: SETA.

Ünal Bayram, M. (2023). *Dijital Devlet ve Türkiye*. S. Uslu, C. Babaoğlu, ve Y. E. Beyribey (Eds.). *Dijitalin Yüzyılı* içinde (ss. 35-69). İstanbul: SETA.

Yıldırım, A. (2022). Enformasyon çağında gözetim toplumu: Facebook Cambridge Analytica Skandalı. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 6(2), 104-112.

Couldry, N. ve Mejias, U. A. (2019). *Data colonialism: rethinking big data's relation to the contemporary subject*. *Data Colonialism: Rethinking Big Data's Relation to the Contemporary Subject* - Nick Couldry, Ulises A. Mejias, 2019. (Erişim Tarihi: 10.10.2024).